

GRØNLAND OG FÆLLESMARKEDET

Grønlandske problemer ved Danmarks eventuelle indtræden i fællesmarkedet*

Af direktør, lic. merc. *Hans C. Christiansen*,

Den kongelige grønlandske Handel

Baggrunden for Fællesmarkedet.

Samlingsbestræbelser har altid spillet en stor rolle i Europas politiske liv. Oprindeligt var det vel overvejende udtryk for politisk magtkoncentration, men siden gennembruddet af den såkaldte industrielle revolution har også den økonomiske nødvendighed spillet ind. Store industrianlæg kan ikke drives rentabelt, når de ikke kan arbejde for et stort marked, men nationale grænser klipper nemt den økonomiske tilværelses livslinjer over. De små lande bliver derved mindre konkurrencedygtige, og så opstår tendensen til samling af både de større og de mindre. Sådanne bestræbelser har altid fået ny næring efter katastrofer som følge af politiske sammenstød eller økonomiske kriser, men de har ikke siden middelalderen antaget så konkret form som efter den anden verdenskrig, hvor fremgangen i Amerikas forenede Stater vel nok har stået som eksempel på, hvad der kan nås i konkurrenceevne og økonomisk velstand ved sammensmeltning af store landområder med rige og stærkt varierende naturlige hjælpekloder og med en stor og samarbejdende befolkning.

Benelux-aftalerne mellem Belgien, Holland og Luxembourg blev til allerede under den anden verdenskrig og førtes ud i livet kort efter. Amerikas økonomiske støtte inden for Marshal-planens rammer skabte grundlag for et ikke helt så dybtgående, men langt bredere og stadig virksomt samarbejde mellem flertallet af de vesteuropæiske lande. Adskillige andre organisationer dannedes, men den vigtigste af alle bliver åbenbart den såkaldte Rom-traktat, som blev indgået i 1957 mellem Frankrig, Vesttyskland og Italien samt Beneluxlandene: Belgien, Holland og Luxembourg. Disse 6 lande har dermed vedtaget at oprette et fællesmarked, d. v. s. at gøre alle 6 lande til eet marked, hvor alle frit skal kunne handle med alle, hvor varerne frit kan bevæge sig, og hvor arbejdskraft og kapital kan flytte frit. Sammenslutningen har et meget vidt sigte. Rom-traktatens art. 2 siger herom:

„Fællesskabet har til opgave gennem oprettelse af et fællesmarked og gennem en gradvis samordning af medlemsstaternes økonomiske politik at fremme en harmo-

* Af hensyn til de stærkt skiftende forhold noteres, at artiklen er afleveret til trykning den 23. juli 1962.

nisk udvikling af de forskellige former for økonomisk virksomhed i Fællesskabet som helhed, en fortsat og afbalanceret ekspansion, en øget stabilitet, en hurtigere vækst i levestandarden og snævrere forbindelse mellem de stater, som det forener."

Man gik så realistisk til værks og opnåede så hurtigt positive resultater, at de vesteuropæiske lande, som stod uden for Fællesskabet, følte sig handelspolitisk truet. Under situationens tvang dannede flertallet af disse stater en ny sammenslutning: EFTA, „De ydre syv“, som også Danmark hører med til. Også disse lande er gået i gang med nedbrydning af toldskranker og af andre handelsrestriktioner, men de har haft svært ved at følge trit med „De seks“. Desuden holdtes tanken om et samarbejde mellem disse to grupper levende. Bestræbelser om en samlet tilslutning af „De ydre syv“ til „De seks“ har dog måttet opgives, og resultatet er blevet, at EFTA-landene hver for sig må tage standpunkt, og at i dag alle vesteuropæiske lande med undtagelse af Island og Finland forhandler om optagelse eller associering, d. v. s. enten fuldt medlemskab med deraf følgende rettigheder og pligter eller en løsere samarbejdsform.

Grønland og EFTA.

For Danmarks vedkommende er der truffet beslutning om, at vi sammen med Storbritannien og betinget af Storbritanniens tilslutning vil søge optagelse i Det europæiske økonomiske Fællesskab. Dermed rejses også for Grønland vidtrækkende problemer.

Ved Danmarks tilslutning til EFTA blev Grønland oprindeligt holdt uden for, men det viste sig hurtigt at være en for Grønland uheldig situation. Nedbrydning af de ofte ret høje toldskranker er selvfølgelig en umiddelbar økonomisk fordel for de eksporterende lande, både konkurrencemæssigt og finansielt, fordi markedsforholdene ofte vil tillade eksportørerne at forhøje deres priser i takt med toldreduktionen. Men når man, som det er tilfældet her, kun reducerer tolden for varer, der kommer fra en bestemt gruppe af lande, kan det blive katastrofalt at stå uden for. Konkurrenterne får betydelige toldmæssige fordele og vinder derfor frem på markedet. Det var den situation, vi kom ud for under EFTA, og den kunne kun løses ved den danske regerings beslutning om at lade Grønland indgå i EFTA-aftalen. Hele problemstillingen forenkledes derved, at Danmark kunne tage vidtgående forbehold med hensyn til de modydelser, der efter sædvanlig praksis skulle have været givet.

Det fremgår af Grønlands landsråds forhandlinger i 1961 (Beretninger vedr. Grønland nr. 2/1961, side 194), at der ved en dansk deklaration blev taget forbehold på følgende punkter:

Danmark fik ret til at udstrække til Grønland på et hvilket som helst tidspunkt før 1. juli 1970 de danske toldsatser og kvantitative restriktioner. (Man lægger mærke til den korte frist, som vel må få indflydelse på de erhvervspolitiske overvejelser, der foregår inden for Grønlandsudvalget af 1960).

Den danske regering forbeholdt sig ret til at opretholde den grønlandske konjunkturudligningsfond med henblik på at stabilisere de grønlandske producenters indkomster. I forbindelse hermed har den danske regering under forhandlingerne udtalt, „at konjunkturudligningsfonden såvidt muligt vil blive administreret i overensstemmelse med EFTA-konventionens regler“, men det væsentlige er, at der herved skabtes forudsætning for opretholdelse af hele det nuværende, overvejende socialt betingede prisudligningssystem.

Danmark fik „i lys af det begrænsede omfang og særlige karakter af økonomisk aktivitet i Grønland og de der herskende særlige sociale befolkningsmæssige betingelser, og så længe disse særlige betingelser eksisterer, ret til at fortsætte med at gøre etablering og udøvelse af økonomisk forretning i Grønland betinget af dansk statsborgerskab og permanent ophold i Grønland.“

Til dette sidste punkt blev der afgivet en supplerende dansk deklaration gående ud på, at „retten til at opretholde den nuværende etableringsret såvidt muligt ville blive administreret sådan, at de fordele, toldafviklingen og fjernelsen af importrestriktionerne ville medføre for samhandelen mellem medlemslandene, ikke ville blive gjort illusoriske“. Endelig udtaltes, „at Den kongelige grønlandske Handels indkøbspolitik vil være ledet af rent kommercielle hensyn“.

Dette var resultatet på baggrund af en landsrådsudtalelse under forhandlingerne i Grønlands landsråd i 1960 (Beretninger vedr. Grønland nr. 2/1960, side 110), der lød som følger: „Der var enighed om at tiltræde formandens indstilling om en principiel tilslutning til frihandelssammenslutningen under forudsætning af, at samtlige nugældende ordninger i Grønland opretholdes uændret“.

Er det muligt at tage EFTA-forbehold over for Fællesmarkedet?

Også spørgsmålet om Danmarks tilslutning til Fællesmarkedet, altså til „De seks“ eller EEC, som den officielle forkortelse lyder, er blevet forelagt landsrådet, hvilket skete i 1961 (landsrådets forhandlinger 1961, side 148). Landsrådet kom til den konklusion, „at tiden ikke er moden til Grønlands uforbeholdne tilslutning til Fællesmarkedet, og at der derfor må tages betydelige forbehold for Grønlands vedkommende“. Der formuleredes derfor en udtalelse, der lyder som følger:

„Landsrådet kan give sin principielle tilslutning til Grønlands optagelse i fællesmarkedet, under forudsætning af at samtlige nugældende ordninger i Grønland i så vid udstrækning som muligt opretholdes uændret, jævnfør herved i denne forbindelse landsrådets tilsvarende udtalelse i 1960 om tilslutning til frihandelsområdet.“

Landsrådet henleder i denne forbindelse navnlig opmærksomheden på, at rådet – under hensyn til Grønlands særlige klimatiske og geografiske forhold i forbindelse

med landsdelens absolutte afhængighed af fiskerierhvervet – må nære den største betænkelighed ved en ordning, der indebærer, at statsborgere fra Rom-traktatens øvrige medlemslande får adgang til fiskeri inden for det grønlandske fiskeriterritorium.“

Dette må vel tolkes således, at landsrådet selvfølgelig lægger meget væsentlig vægt på de fiskeripolitiske problemer, men at man af den grund ikke kan se bort fra de indledende og principielt overordentligt vigtige forbehold, der, som det fremgår af foranstående nøje falder sammen med de forbehold, som Danmark kunne tage over for EFTA.

Det alt overskyggende spørgsmål for den særlige økonomiske politik, der kan føres for Grønlands vedkommende, er herefter simpelthen, om den danske regering har nogen realistisk mulighed for at tage disse særlige forbehold for Grønland under forhandlingerne om Danmarks tilslutning til Fællesskabet – ikke blot i betragtning af, at Grønland er en integrerende del af riget, men også i betragtning af, at Rom-traktaten er langt mere vidtgående end EFTA-overenskomsten.

Rom-traktaten tager ikke blot sigte på en liberalisering af handelen med industrivarer, men den tilsigter jo en fuldstændig integration af hele samfundsøkonomien, fri bevægelighed for varer, arbejdskraft og kapital inden for Fællesskabet og fælles handelspolitik udadtil, omfattende hele erhvervslivet, herunder både industri, landbrug, fiskeri og transport. I aftalen ligger spiren til et statsfællesskab med vidtgående politiske konsekvenser, fordi medlemsstaterne som følge af samarbejdet selvfølgelig må opgive en væsentlig del af deres suverænitet.

I Danmark er bølgerne gået højt i diskussionen om landets tilslutning til Fællesmarkedet. Eksporterhvervene har været positivt indstillet. Hjemmemarkedserhvervene har været betænkelige eller direkte modstandere – helt bortset fra de politiske aspekter. Store industrigrupper føler sig truet – og stillet over for beslutningen om Danmarks tilslutning rejses krav om styrkelse af industrien ved øget investering, rationalisering af virksomhederne, udvidet samarbejde mellem virksomheder og bedre uddannelse af arbejdskraften.

Det lyder, som var det grebet ud af den aktuelle diskussion om opbygningen af et konkurrencedygtigt grønlandsk erhvervsliv. Men i Grønland har vi denne diskussion allerede nu og af andre grunde. Hvor meget stærkere må problemstillingen da ikke tegne sig for Grønland, når Danmark går ind i Fællesskabet? Hvorledes vil udviklingen tegne sig for grønlændernes deltagelse i erhvervslivet, når der er enighed om fri etablering for alle medlemslande? Kan de nuværende støtteordninger med kunstig opretholdelse af urentable produktionssteder, med prisstøtte til urentable produktioner og med prisudligning over K-fonden overhovedet opretholdes? Skal medlemslandenes borgere have fri adgang til etablering, til landing og til fiskeri ved Grøn-

lands kyster, og hvilken indflydelse vil alt dette have på den grønlandske befolknings erhvervsmuligheder og på fiskerimulighederne? Det er svært om ikke umuligt på nuværende tidspunkt at besvare disse spørgsmål, men den kendsgerning, at de må rejses i dag med stor styrke, viser, at det er nødvendigt, at man også i Grønland og i grønlandsk interesserede kredse gør sig klart, hvad Rom-aftalen indeholder, hvilke risici den rummer, og hvilke chancer den byder.

Den fælles ydre toldtarif.

Danmarks tilslutning til Fællesmarkedet vil ikke blot få betydning for Grønlands eksport, men også for importen til Grønland. I officielle dokumenter udtales ganske vist, at indførelse af den fælles ydre toldtarif på Grønland ikke forventes at medføre særlige problemer, men denne opfattelse må være afhængig af, hvilken fortolkning der lægges i „særlige problemer“. Selvfølgelig kan der ikke opstå særlige problemer i vore relationer til Fællesmarkedet, men det bør dog påpeges, at der i dag i Grønland ikke findes noget told- og afgiftsvæsen, og at Grønland derfor i dag toldteknisk er toldudland. Hvis Danmark tilsluttes Fællesmarkedet, må dette vel blive uholdbart allerede i en nærmere fremtid. Derfor må det være rigtigt allerede nu at overveje etablering af et told- og afgiftsvæsen i Grønland, som sætter det danske toldsystem m. m. i virksomhed også i Grønland – og det må være rimeligt, at man samtidig i Grønland indfører det danske afgiftssystem, idet hele told- og afgiftsvæsenets administration dermed vil kunne overdrages til Departementet for Told- og Forbrugsafgifter. Det siger sig selv, at dette forvaltningsteknisk, administrativt og finansielt vil volde adskillige problemer.

Derudover vil prisniveauet i Grønland herved formentlig forhøjes betydeligt. Dette vil igen medføre en forhøjelse af produktionsomkostningsniveauet og som følge heraf en væsentlig forringelse af produktionens rentabilitet.

Her foreligger således en parallel til den stigning i den danske industris omkostninger, der ventes at ville følge med stigende priser på landbrugsprodukter ved Danmarks tilslutning til Fællesmarkedet. Samme forhold vil selvfølgelig også gøre sig gældende i Grønland – tilmed i væsentlig forstærket grad. Forholdet er nemlig det, at Grønland hidtil ikke blot har haft toldfrihedens fordele, men også har kunnet købe danske landbrugsprodukter til verdensmarkedspriser. Lige som danske afgifter ikke opkræves i Grønland, således har også de hjemlige prisordninger for landbrugsprodukter ikke fundet anvendelse på leveringer til Grønland. Dette har givet Grønland en meget betydelig prisfordel, som kan anslås til ca. 1 mill. kr. årligt, og som er kommet det grønlandske prisniveau og de grønlandske forbrugere, men dermed også produktionsomkostningerne og produktionens rentabilitet tilgode.

Som bekendt opkræver Den kongelige grønlandske Handel de bestående forbrugsafgifter i Grønland ved varens indførsel. Som led i denne ordning har Handelen fået eneret på indførsel af afgiftspligtige varer, men dette omfatter ikke – som det har været hævdet – at andre end Den kongelige grønlandske Handel vil kunne få lov til at indføre disse varer, blot de betaler afgiften til Handelen. Denne fremgangsmåde udelukkes af den omstændighed, at Handelen ikke blot opkræver afgiften, men i ly af eneretsordningen aflaster statskassen for 2,5–3 mill. kr. tilskud til forsyningstjenesten ved som opgæld i priserne at opkræve et pristillæg ud over afgiften. Der kan sikkert rejses tvivl om, hvorvidt denne ordning er holdbar under Fællesmarkedet.

Virkningerne for Grønlands eksport.

Grønlands eksport vil selvfølgelig i høj grad kunne høste gavn af Danmarks tilslutning til Fællesmarkedet. Hittidige erfaringer kan tyde på, at tilslutningen til Fællesmarkedet ligefrem kan blive afgørende for de få grønlandske industriers eksistensmuligheder. I forvejen er det svært at etablere konkurrencedygtige industrier under de omkostningsmæssigt særdeles ugunstige grønlandske forhold. Hvis der til de høje afstandsomkostninger også skal komme en betydelig tolldiskriminering på de vigtige eksportmarkeder, kan man meget vel undergrave de spæde industriers eksistens. Problemer af denne art viste sig allerede med betydelig styrke, da EFTA begyndte at reducere tolden på et tidspunkt, da Grønland endnu ikke var omfattet af EFTA-aftalen. I denne forbindelse bør erindres, at Fællesmarkedslandene – og især hvis EFTA-landene går ind i Fællesmarkedet – eksportmæssigt er af stærkt voksende betydning for Grønland.

Fællestariffen fastsætter toldsatser på 15 % for torsk, 18 % for fiskefileter og 20 % for konserver af krebs og skaldyr (UMP 164).^{*} Dette ville selvfølgelig for Grønlands vigtigste eksportgren være en meget alvorlig belastning, hvis omkostninger enten må resultere i lavere lønninger og lavere indhandlingspriser eller i statstilskud.

Fællesskabets landbrugspolitik.

Der vil ikke være stor tilbøjelighed til at drage Grønland ind i landbrugsovervejelserne. Det grønlandske landbrug betyder så lidt i helhedsbilledet – men er dog en af de få muligheder, Grønland har for at beskæftige og ernære befolkningen. Da Fællesskabets landbrugspolitik er beskyttelsesvenlig og tilstræber forøgelse af landbrugs produktivitet, sikring af landbobefolkningens levestandard og stabilisering af markederne, skulle man principielt kunne vente en gunstig indflydelse. Virkningen for

^{*} UMP står herefter for udenrigsministeriets publikation af 1962: »Danmark og det europæiske fællesskab«, og tallet angiver sidetal.

Grønland er dog – bortset fra den forannævnte ugunstige indflydelse på det grønlandske pris- og omkostningsniveau – vanskelig at overse.

Her bør dog nævnes, at den pris, der kan opnås for frosset lammekød, er afgørende for fåreavlens økonomi, samt at det nok kan være tvivlsomt, om man inden for Fællesmarkedet blot vil kunne opretholde de nuværende priser og afsætningsvilkår. Det vil i realiteten afhænge af, i hvilket omfang britiske dominions får adgang til Fællesmarkedet. Deres kvantitativt meget betydelige udbud kan være bestemmende for hele prissituationen. Det i dag bestående almindelige importforbud for landbrugsvarer – hvorfra der kan dispenseres ved bevillingsudstedelse – er selvfølgelig til betydelig gavn for grønlandsk lammekøds afsætningsmuligheder i Danmark.

Fællesskabets fiskeripolitik.

Målsætningen for Fællesskabets fiskeripolitik er den samme som for landbrugspolitikken, nemlig forøgelse af fiskeriets produktivitet, sikring af en rimelig levestandard for fiskerne og stabilisering af markederne. Da man samtidig ønsker at garantere forsyningerne og at sikre forbrugerne rimelige priser (UMP 167), kan der nok ske en kollision i målsætningen.

For at nå disse mål skal der „etableres en fælles organisation af markederne for fiskeriprodukter“, og her tænkes ikke blot på fastlæggelse af generelle konkurrence-regler, men også på „tvungen samordning af de forskellige nationale markedsorganisationer og endelig en europæisk markedsorganisation“. Dette er selvfølgelig overordentligt vigtige problemer for grønlandsk fiskeri, men da der tales om prisregulering, subsidier til produktion og afsætning samt oplagrings- og overførselsordninger samt fælles mekanismer til ind- og udførsel og eventuelt oprettelse af tilpasnings- og garantifonds (UMP 167), må der være tale om meget vidtgående planer.

I forbindelse med fiskeripolitikken får den vedtagne plan for afvikling af begrænsninger i retten til fri erhvervsudøvelse særlig betydning, idet man her kommer ind på adgangen til fælles fiskeri inden for de nationale områder. Selv om disse spørgsmål først får aktualitet ved udgangen af 1967, nærmer vi os jo hurtigt dette tidspunkt.

Hertil kommer så det meget vigtige spørgsmål, at der muligvis allerede på et tidlige tidspunkt vil kunne åbnes adgang til, at andre medlemslandes havne kan benyttes som basishavne for fiskeri, uden at egentlig etablering finder sted (UMP 168). Når disse muligheder åbenbart skaber bekymring i Danmark, har man vel også lov at påpege problemets betydning for Grønland. Spørgsmålet om udvidelse af fiskerigrænserne taber afgjort i betydning på baggrund af disse fællesmarkedsperspektiver, efter som det langt fra er sikkert for ikke at sige usandsynligt, at fiskerigrænserne kan komme til at gælde fællesmarkedspartnere.

Endnu står det åbent, om spørgsmålet om fælles fiskeri- og basishavne og måske hele fiskeriet kan undtages fra bestemmelserne om retten til fri erhvervsudøvelse og liberalisering af tjenesteydelser (jfr. art 55 og § 2 art. 66). Når man ser på styrkeforholdet mellem fællesmarkedslandene, må det vel anses for udelukket, at en sådan undtagelsesklausul kan opnå den nødvendige enstemmige tilslutning. I denne forbindelse bør huskes, at adgangen til indskrænkning i den principielle frihed til erhvervsudøvelse (jfr. art. 56) er stærkt begrænset (UMP 170).

Iøvrigt kan henvises til, at fiskeriministeriet (UMP 170) fremsætter følgende, åbenbart pessimistisk tænkte udtalelse om etableringsretten (UMP 170):

„De almindelige etableringsbestemmelser i art. 52 ff må antages at finde anvendelse ikke blot på fiskeindustrielle virksomheder på landjorden, men også på ejere af fiskerfartøjer, der bosætter sig i og lader deres fiskerfartøjer indregistrere i et andet medlemsland. En sådan etablering vil formentlig have den konsekvens, at der i så fald også må kunne drives fiskeri på dette lands søterritorium Hvad fri næringsudøvelse og etablering på landjorden angår, gør der sig formentlig ikke særlige forhold gældende for fiskeriet i forhold til andre erhverv, men man kan ikke afvise, at der er nærliggende muligheder for, at udenlandske koncerner vil være interesseret i at etablere sig også inden for fiskeindustrien.“

Der er ikke spor tvivl om, at tilsvarende udenlandske interesser består for Grønlands vedkommende. Det er selvfølgelig et spørgsmål om politisk vurdering og politisk indstilling, hvorvidt man hælder til at fremme sådanne interesser eller ej. Det ville være forkert at underkende, at fri adgang for alle Fællesmarkedets nationer til Grønland under visse omstændigheder og især i det lange løb kan tænkes at være i grønlændernes egen interesse. Forholdet er blot det, at grønlænderne hidtil ikke selv har turdet kaste sig ud i et sådant eksperiment, men tværtimod har taget afstand fra det – åbenbart fordi de frygter, at en så hurtig overgang befolkningspolitisk kan blive til skade for det grønlandske samfund – og det må være rigtigt at påpege dette forhold i den aktuelle situation.

Vi må huske, at landsrådet i sin udtalelse af 9.9-61, hvor man behandler det alvorlige spørgsmål om Grønlands stilling til Det europæiske økonomiske Fællesskab, udtaler, at landsrådet „kan give sin principielle tilslutning til Grønlands optagelse i Fællesmarkedet, under forudsætning af at samtlige nugældende ordninger i Grønland i så vid udstrækning som muligt opretholdes uændret.“

Den frie bevægelighed for personer, tjenesteydelser og kapital.

Traktatens art. 48 fastslår (UMP 173), „at den frie bevægelighed forudsætter afskaffelsen af enhver i nationaliteten begrundet diskrimination mellem medlemsstaternes arbejdere for såvidt angår beskæftigelse, aflønning og øvrige arbejdsvilkår“.

Her er ganske vist tænkt på, at „udsendte“ kunne få for lav løn, sammenlignet med hjemmehørende – men alligevel kunne man være fristet til at tænke på løndiskussionen i Grønland.

Det væsentlige er selvfølgelig, at der skal gennemføres fri bevægelighed for arbejdskraften og dermed ret til at søge og tage arbejde. Herfra er dog undtaget ansættelse i den offentlige administration, men om det gælder den store del af det grønlandske erhvervsliv, der administreres af KGH, må stå hen i det uvisse.

Vigtigere bliver det vel også, at man med disse bestemmelser skaber mulighed for, at fremmede virksomheder, der etablerer sig i Grønland, selv kan medbringe den til driften nødvendige arbejder- og funktionærstab.

Retten til fri erhvervsudøvelse.

Retten til fri erhvervsudøvelse er en væsentlig og betydningsfuld faktor ved gennemførelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab. Bestemmelserne herom er nedfældet i artiklerne 52–58 (UMP 188 ff), og en almindelig plan for afvikling af de bestående begrænsninger er vedtaget af rådet den 25. oktober 1961. Der er derfor enighed om, at Danmark ikke vil kunne øve indflydelse på denne almindelige plans indhold.

Der skal herefter sikres medlemsstaternes borgere ret til udøvelse af selvstændig erhvervsvirksomhed og til at oprette og lede virksomheder på samme betingelser, som dem der gælder for vedkommende medlemsstats egne borgere. Denne ret skal gælde både for personer og selskaber, og den skal omfatte såvel handel, håndværk og industri som en hvilken som helst anden selvstændig erhvervsvirksomhed.

For væsentlige dele af industrien, import- og eksporthandelen, engroshandelen, bankvirksomhed og forsikring forudsættes den frie etableringsret gennemført inden 31. december 1963. Blandt de betingelser, der kræves ophævet, er krav om indfødsret og om forudgående ophold i vedkommende land, der jo er velkendte i Grønland. Man må regne med, at heller ikke bopælskravene til aktieselskabers bestyrelse og direktion vil kunne opretholdes. For visse koncessionerede virksomheder må man regne med ligestilling mellem fremmede og egne borgere, hvilket i Grønland f. eks. kunne blive aktuelt for flyvevirksomheden (UMP 25).

For fuldstændighedens skyld bør vel også nævnes, at der skal gives fremmede statsborgere adgang til at købe og udnytte grundejendom på samme måde som vedkommende stats egne borgere. Et allerede ikrafttrådt direktiv vedrørende liberalisering af kapitalbevægelser (UMP 205) medfører en ubetinget pligt for medlemsstaterne til at tillade andre medlemsstaters borgere at erhverve fast ejendom – også til formål, som intet har med erhvervsudøvelse at gøre.

Man må gå ud fra, at disse bestemmelser vil kunne øve indflydelse på de aktuelle overvejelser om ejendomsretten til grønlandsk jord, eftersom hele dette problem meget vel kan blive aktuelt både for erhvervelse af beboelses-, industri- og andre erhvervsarealer i byerne og for jordbrugsarealer i Sydgrønland.

Også bestemmelsen om, at medlemsstaterne skal indrømme andre medlemslandes statsborgere nationalbehandling med hensyn til kapitalplacering i selskaber, kan få betydning i Grønland. Frihed til sådan kapitalanbringelse har hidtil ikke eksisteret, jfr. statens aftale med Nordafar, der forpligter selskabet til ikke at afhænde sine aktier til udenlandske interesser uden forudgående godkendelse af staten.

Adgangen til fiskeri i de indre farvande har nær tilknytning til den frie etableringsret, men der er ikke klarhed over, om medlemslandene skal have sådan fri adgang. Det må alligevel være af særlig interesse for Grønland, at det officielle liberaliseringsprogram regner med, at fremstillingen af konserver og fisk og andre fiskeriprodukter liberaliseres inden 31. december 1965 (UMP 451) og havfiskeri og fiskeri i territoriale farvande inden 31. december 1967 (UMP 452). Endvidere anses det for givet, at fremmedes fiskeri fra dansk (og herunder selvfølgelig også grønlandsk) basishavn omfattes af Rom-traktatens etableringsbestemmelser (UMP 203), for så vidt ejeren af fartøjet bosætter sig og indregistrerer fartøjet i Danmark (Grønland).

Handelsministeriets rapport om etableringsproblemerne (UMP 215 f) konkluderer som følger:

„En umiddelbar betragtning, der tager hensyn til Danmarks beskedne størrelse, dets mangel på kapital og dets i forhold til de fleste nuværende fællesmarkedslande mindre fremskredne industrielle udvikling, lader snarest formode, at udlændinge i større omfang vil kunne drage fordel af de frie etableringsmuligheder her i landet, end danske erhvervsdrivende vil kunne det i de øvrige medlemslande. Herved må dog ikke ses bort fra den positive betydning for dansk økonomi og beskæftigelse, som oprettelse af nye virksomheder her i landet kan få, selv om de oprettes på fremmed initiativ og finansieres udefra.“

Disse betragtninger gælder i fuldt omfang også for Grønland og Grønlands erhvervsmæssige udvikling. Blot må vi for Grønlands vedkommende hertil føje de særlige hensyn til den grønlandske befolknings udvikling og aktive deltagelse i erhvervslivet, som har været afgørende for den erhvervspolitik, der blev fastlagt i 1950, og som under forhandlingerne i Grønlandsudvalget af 1960 er blevet så stærkt fremhævet under slagordet „Grønland for grønlænderne“.

Uanset at alle vist er enige om, at der i dette slagord ikke kan lægges nogen uvenlig endsige separatistisk tendens, er der også enighed om, at der stadig bør tages vidtgående hensyn til den grønlandske befolkning. Denne indstilling bundet vel i den over-

bevisning, at den grønlandske befolkning uddannelsesmæssigt befinder sig ved et afgørende skel, og at den om 25 eller 20 eller 15 år menneskeligt og uddannelsesmæssigt vil være nået så meget længere frem, at den kan tage virkelig aktivt del i erhvervsledelsen og erhvervsudviklingen, samt at det derfor må være rimeligt, at man indrømmer den en rolig og i visse henseender beskyttet vækstperiode.

Sådanne hensyn vil det blive meget vanskeligt og måske umuligt at tage, hvis Grønland sammen med det øvrige Danmark tilsluttes Fællesmarkedet uden klare forbehold.

Kapitalbevægelser.

Fællesmarkedes målsætning på kapitalområdet går ud på, at medlemsstaterne gradvist i løbet af overgangsperioden sig imellem skal afskaffe restriktioner på kapitalbevægelser i det omfang, det er nødvendigt for Fællesmarkedets tilfredsstillende funktion (UMP 221). Den sidste tilføjelse indeholder jo en meget betydelig begrænsning.

Vi må her se bort fra kapitalbevægelsernes indflydelse på valutapolitikken, da det i al fald ikke er et grønlandsk problem, og da det i forbindelse med grønlandske investeringer vel heller ikke kan blive et dansk problem, f. eks. ved ligefrem at forstyrre kapitalmarkedets funktion.

Det som derimod konkret interesserer her, er disse bestemmelsers eventuelle indflydelse på investering og etablering i Grønland. Traktatens bestemmelser giver dog ikke nogen særlig indgående behandling af denne sekundære problemstilling. Måske bør dog nævnes den ubetingede liberalisering af investering i fast ejendom, uanset om det drejer sig om erhvervsmæssig brug (UMP 224), og anbefaling af at liberalisere kapitalbevægelser i forbindelse med aktieemissioner og lignende (UMP 224). Begge dele kan få direkte relation til etableringsspørgsmålet.

I samme omfang som medlemsstaterne er forpligtet til at tillade fri erhvervsudøvelse, omfattes kapitalbevægelser også af det af Fællesskabet udstedte direktiv. Adskillige af de her omtalte kapitalbevægelser er forlængst liberaliseret i Danmark. Det gælder således både varekreditter og lån mellem moder- og datterselskaber.

Transporten.

Landenes transportpolitik byder rige muligheder for regulerende indgreb i erhvervenes konkurrenceforhold. Derfor indeholder Rom-traktaten også et sæt af bestemmelser til liberalisering på dette område. Landtransport kan vi vel se bort fra i forbindelse med Grønland, men derimod kan det være nyttigt at se på søtransporten, der dækker størsteparten af transportbehovet inden for det grønlandske samfund. Selv om der synes at have været nogen diskussion om traktatens rækkevidde på dette felt, er der åbenbart ikke tvivl om, at bestemmelserne om den frie bevægelighed for arbejdskraft og om retten til fri erhvervsudøvelse også kan gøres gældende for sø-

transporten (UMP 248). På den anden side er søfarten til, fra og i Grønland fri, så der næppe på dette område kan opstå særlige komplikationer. De problemer, der måske kan opstå inden for søfarten i det hele taget på grund af det principielle krav om arbejdskraftens fri bevægelighed, kan vi i denne forbindelse sikkert se bort fra.

Formentlig ligger der for Grønlands vedkommende heller ingen problemer i bestemmelserne om statssubsidier til søfarten. Driftssubsidier er ikke ukendte i Grønland. Atlantfarten hviler ganske vist økonomisk i sig selv, d. v. s. at fragter og billetindtægter dækker samtlige omkostninger. Derimod er det en kendt sag, at kystfarten, besejling af distrikterne og besejling af hele Øst- og Nordgrønland ikke kan gennemføres uden betydelige driftssubsidier fra staten. Disse subsidier har et socialt sigte, og de indeholder intet diskriminationselement, altså intet forsøg på forskelsbehandling mellem danske og andre statsborgere, hvad enten de deltager i udførelsen af besejlingsopgaver eller er brugere af samme. Derfor må man kunne regne med, at der heller ikke på dette område kan opstå særlige grønlandske problemer.

Konkurrenceregulering.

Rom-traktaten tilstræber „ligevægt i samhandlen og rimelige konkurrencevilkår“ samt „en ordning der sikrer, at konkurrencevilkårene på Fællesmarkedet ikke forrykkes“ (UMP 258). Dette uddybes ved en bestemmelse om, at

„alle aftaler mellem virksomheder, alle beslutninger truffet af sammenslutninger af virksomheder og alle former for fælles forretningsmetoder, der kan påvirke handelen mellem medlemsstaterne, og som har til formål eller til følge at hindre eller begrænse konkurrencen eller at forrykke vilkårene for denne inden for Fællesmarkedet, er uforenelige med Fællesmarkedet og forbudt. . .“ (art. 85).

Det kan ikke udelukkes, at disse bestemmelser, selv om de egentlig er møntet på karteller og lignende, kan få betydning for afsætningen af grønlandske produkter, sålænge den er centraliseret. I den forbindelse bør man erindre, at der hidtil har været enighed om centraliseringens fordele, uanset om man så har talt om den nuværende salgsorganisation eller en afløsning af samme ved mere frivillige eller private afsætningsformer. Herudover kan man indvende, at Fællesmarkedets monopolbestemmelser på mange punkter svarer til den danske monopollovgivning, og at den dog ikke ud fra danske forudsætninger, og uanset monopolloven også gælder for Grønland, har været anvendt på den grønlandske salgsorganisation – men spørgsmålet er vel netop, om danske forudsætninger falder sammen med fælleseuropæiske. Dertil kommer, at Rom-traktaten er mere omfattende, idet den også gælder for eksportforhold, nemlig til Fællesmarkedets lande, hvad den danske monopollov ikke gør (UMP 260). Monopolloven omfatter heller ikke offentlige virksomheder, der varetager almenyttige forsyninger og tjenesteydelser. Også de falder principielt ind under

Rom-traktaten, og samme forskel gør sig gældende for koncessionerede virksomheder. Ganske vist hviler Rom-traktatens bestemmelser for fiskeriområdet, men de må ventes sat i kraft, så snart man formulerer de øvrige aftaler på dette felt.

Med de foreliggende oplysninger er det overordentlig svært at bedømme, om og i hvilket omfang Rom-traktatens bestemmelser om konkurrenceregulering kan øve indflydelse på afsætningen af grønlandske produkter. Der kan ikke være tvivl om, at de ikke kan ramme den fælles salgsorganisation i sin nuværende form. Forholdet er jo det, at den i kommissionsbetænkningen af 1950 omtalte centralisering af eksporten aldrig er gennemført i sin fulde konsekvens. Tværtimod er det i dag nemt at få dispensation fra den principielle regel om centralisering. Derimod bør man nok erindre Fællesmarkedets til den tid måske nærmere udformede regler, når man skal drøfte den grønlandske eksports fremtidige organisation, hvor forsøgene på at sprede produktionsinteresserne kan give tanken om samarbejde i eksporten ny næring. På den anden side bør dog også erindres, at Rom-traktatens konkurrenceregler kan være gavnlige for dansk eksport, hvor den møder andre og større landes konkurrence, og hvor større markedsfrihed derfor kunne være ønskelig.

Et af de dominerende spørgsmål er vel, om Fællesmarkedets markedsregulerende bestemmelser tillader opretholdelse af den bestående eneret til opkøb af f. eks. skind. En påfaldende interesse fra større firmaer inden for Fællesmarkedet i direkte skindopkøb i Grønland, som har kunnet konstateres i den allerseneste tid, kunne tyde på, at man venter forskydninger på dette felt.

Interessen vil blive stærkt reduceret, hvis man en gang forlader den nuværende prisudligning mellem forskellige områder (mellem nord og syd eller mellem byer og udsteder) og mellem forskellige varer (f. eks. mellem skind og spæk eller mellem rejer og fisk). Derfor er det på sin plads at understrege, at den sociale prisudligning endnu eksisterer, fordi den ønskes af de afgørende grønlandske instanser. Prisudligningen har stor social betydning. Den er forudsætning for adskillige udsteders eksistens og for indhandling af adskillige produkter. Thi uden den ville det ikke være muligt – i al fald ikke uden betydelige statstilskud til produktionen – at opkøbe alle de varer, som der tabes penge på, eller at opretholde de mange pladser, hvor produktion og forsyning giver store tab.

Hvis man vil, kan man trøste sig med, at dette kun er en overgang, men overgangen skulle jo helst ikke være så brat, at der opstår alvorlige befolkningspolitiske konsekvenser. Også det nuværende system søger at fremme de rentable produktionsgrene og at udvikle de rentable pladser, men det sker med lempe ved koordinering af uddannelsesprogrammer, erhvervslivets udbygningsplaner samt by- og egnsplanlægning og boligpolitik. Derved får den grønlandske befolkning en mulighed for at vokse ind i den nye tilværelse og at vokse med opgaverne. Alle er vist enige om, at dette ud fra

vore erfaringer er en for det grønlandske samfund mere frugtbar fremgangsmåde end den bratte omvæltning, der kan følge med et helt nyt økonomisk system, som ensidigt lægger uforholdsmæssig store byrder på den grønlandske del af det danske samfund.

Handelsministeriets rapport om Rom-traktatens konkurrenceregulerende bestemmelser (UMP 273) slutter med en bemærkning om, at man må

„forudse, at konkurrencereglernes affattelse og anvendelse i praksis kan skærpe behovet for, at der på særlig truede erhvervsområder ad anden vej skabes passende overgangsordninger for en gradvis tilpasning af dansk erhvervsliv til de kommende strukturændringer i europæisk økonomi.“

Dette forbehold gælder måske i endnu højere grad for det grønlandske erhvervsliv. Derfor haster det med, at der skabes klarhed over, om der findes andre farbare veje.

Statsstøtte.

Statssubsidier indeholder en betydelig portion af konkurrenceregulering. Derfor bestemmer Rom-traktaten (art. 92–94), at man forbyder principielt enhver form for statsstøtte, der forrykker konkurrencevilkårene, men kun i det omfang, den øver indflydelse på samhandlen mellem medlemslandene (UMP 279). Det erklæres dog samtidig, at egentlige sociale hjælpeforanstaltninger og støtte til underudviklede områder inden for Fællesskabet kan være forenelige med Fællesmarkedets principper.

Disse regler gælder foreløbig ganske vist kun industriområdet, men her må man huske, at industriområdet for fiskeriets vedkommende indbefatter alle produktionsanlæg i land, d. v. s. både salterier, tørreanlæg, filetfabrikker og fryserier samt konserverfabrikker. Desuden må man nok regne med, at bestemmelsernes gyldighedsområde bliver udvidet.

Alligevel kan det med de nævnte undtagelsesbestemmelser være svært på forhånd at vurdere, hvilken indflydelse disse regler kan tænkes at få på grønlandske forhold — hvis man da ikke under forhandlingerne om Danmarks tilslutning til Fællesmarkedet på forhånd kan tage visse forbehold.

Samtidig må man tage i betragtning, at tilsvarende bestemmelser gælder for andre lande. Adskillige af Grønlands konkurrenter har udviklet snedige subsidiesystemer. Kontrol og regulering på dette område kan tænkes at hæmme disse konkurrencemetoder udvikling og derved direkte at gavne Grønlands eksport.

Diverse samarbejdsområder.

I det forudgående er gjort et forsøg på at drage de aftaleområder frem, som har særlig betydning for Grønland. Dermed er ikke givet en udtømmende fremstilling, efter som også andre ting kan have en vis direkte eller indirekte betydning og derfor også interesse fra et grønlandsk synspunkt.

Aftalens *fiskale bestemmelser*, altså reglerne om skat og afgifter, hører til dette område. Herom bestemmes, at ingen medlemsstat direkte eller indirekte må pålægge andre medlemsstats varer interne afgifter, som er højere end de afgifter, der pålægges indenlandske varer. Da de nuværende grønlandske afgifter pålægges alle varer uanset deres oprindelse, har denne bestemmelse ingen aktuel betydning for Grønland. Skulle man som følge af forhandlingerne i Grønlandsudvalget af 1960 – eller senere – gå over til i Grønland at anvende det danske afgiftssystem og danske afgiftssatser, må vi kunne gå ud fra, at der også her vil blive taget alle nødvendige hensyn til Romtraktaten.

Også harmonisering af medlemsstaternes lovgivning herunder lovgivning vedrørende *den industrielle ejendomsret* og *varemærker* er et problemområde, som Grønland har fælles med det øvrige Danmark, og det har ringe aktuel interesse.

Koordinering af den økonomiske politik er et vældigt område for Danmark, men kan ikke blive det for Grønland, hvis problemer er en lille brik i det store danske spil. Det samme gælder om koordinering af den fælles *handelspolitik* og af *socialpolitikken*. For det sidst nævnte områdes vedkommende kunne måske nævnes, at man i Grønland lige siden nyordningen har sat ind på forbedring af de sociale forhold, og at målsætningen om tilpasning til danske forhold er trådt så stærkt frem i de senere år, at vi nok har store opgaver at løse på dette felt, men at dette dog må kunne betegnes som et internt dansk anliggende, der ikke kan give anledning til Fællesmarkedsproblemer.

Om realløn, omkostningsniveau og „ligeløn“.

Når traktaten taler om *ligeløsprincippet*, er det et helt andet problem, end det vi kender i Grønland. Fællesmarkedets problem er lige løn for mænd og kvinder for samme arbejde – men denne ligeløn har altid eksisteret i Grønland. På andre områder – f. eks. reduktion af arbejdstiden og forbudet mod børns arbejde eller unges overarbejde – er danske og dermed Fællesmarkedets forhold forlængst indført eller dog ved at blive indført i Grønland.

Fra grønlandske forhold kender vi som nævnt „ligelønsproblemet“ i et helt andet perspektiv. I grønlandske drøftelser ser man kun på det fra politisk-psykologisk synsvinkel som „forskelsbehandling“ mellem arbejdergrupper eller befolkningsgrupper af forskellig oprindelse. Et ligelønsproblem eksisterer i Det europæiske Fællesskab desuden endnu på en tredje måde, nemlig som konkurrenceproblem, fordi lave lønninger selvfølgelig giver lavere omkostninger og derfor større konkurrenceevne.

Det vil nok forbyde adskillige i Grønland, at der inden for Fællesmarkedets lande (og de lande der aspirerer til medlemsskab) er meget betydelige lønforskelle – i realiteten vel lige så store som mellem Grønland og de øvrige dele af Danmark. Vi må

her se bort fra filosofiske betragtninger om baggrunden for disse afvigelser og nøjes med at konstatere kendsgerningerne. Officielle beregninger viser, at når den gennemsnitlige realtimefortjeneste i Danmark sættes til 100, er den i Norge 89, i England 79, i Tyskland 71, i Holland 70, i Belgien 69, i Frankrig 59 og i Italien 36 (UMP 441).

Nu er arbejdslønnen jo ikke den eneste omkostningsfaktor, men mange andre ting spiller ind: afstanden til markedet og dermed transportomkostningerne, klimatiske forhold, arbejdskraftens dygtighed og effektivitet, virksomhedernes tekniske udstyr og arbejdets organisation og så fremdeles. Alt dette ved man vist intet sted bedre end i Grønland, men alligevel er der forskel. Der har ingen formelle eller reelle vanskeligheder været for vandring af varer, arbejdskraft eller kapital mellem Danmark og Grønland. Men tilsvarende bevægelsesfrihed har ikke før eksisteret mellem Fællesmarkedets lande indbyrdes – og ej heller mellem dem og Danmark og herunder Grønland. Begrænsningen i denne bevægelsesfrihed har selvfølgelig øvet indflydelse på kapitalens og arbejdskraftens placering. Et af de spørgsmål, der rejser sig, er om ophævelse af begrænsningerne vil sætte arbejdskraften og kapitalen i bevægelse, starte vandringer over landegrænserne – og hvilke konsekvenser disse vandringer kan få for det enkelte lands økonomiske liv.

Udviklingsfonden og de underudviklede områder.

Det er særdeles vanskeligt på forhånd at vurdere, hvilken politik man kan tænkes at ville følge fra den danske regerings side med hensyn til at få Grønland betragtet som udviklingsområde i forbindelse med en tilslutning til Fællesmarkedet. Traktatens bestemmelser beskæftiger sig åbenbart overhovedet ikke med underudviklede områder inden for medlemslandene, hvorimod man taler om både sociale udviklingsprojekter og om programmer for økonomiske, konkrete og produktive udviklingsprojekter i oversøiske lande og territorier. Uanset Grønlands oversøiske beliggenhed har det internationale begreb en i den grad „kolonial“ farve og klang, at man nok vil tøve med at lade en integrerende del af det danske rige blive behandlet i samme forbindelse. Tanken synes dog ikke at være fremmed i de kredse, der arbejder med problemerne. Således anstiller Det økonomiske sekretariat i forbindelse med en gennemgang af udviklingsfonden for de oversøiske lande og territorier betragtninger over, hvorvidt Grønland kan inddrages under fondens område (UMP 322).

Denne udviklingsfond finansieres med tilskud fra medlemslandene, og der regnes med, at Danmark i givet fald i en første overgangsperiode kan komme til at yde bidrag til fonden på omkring 140 mill. kr. (UMP 323). Udviklingsfondens tilskud skal være supplement til og ikke erstatning for „moderlandets“ traditionelle bevilninger, og de af fonden bevilgede midler skal ikke tilbagebetales (UMP 328).

Det økonomiske sekretariat udtaler, at „man fra dansk side må kunne gøre det synspunkt gældende, at såfremt man ikke ønsker Grønland inddraget under konventionen vedrørende de oversøiske landes og territoriers associering med Fællesskabet, bør man ikke deltage i udviklingsfonden, der ved Fællesskabets stiftelse oprettedes som et overgangsfænomen, hvis funktionsperiode på tidspunktet for Danmarks indtræden snart skulle være udløbet.“ (UMP322).

Denne bemærkning synes at understrege, at man samtidig er opmærksom på, at ordningen kan byde på visse positive muligheder for Grønland – også med hensyn til investering i økonomiske projekter, som hidtil har tegnet sig for 60 % af fondens virksomhed.

På baggrund af Grønlands status som politisk og administrativt integrerende del af Danmark er der her næppe grund til herudover at gå ind på hele spørgsmålet om oversøiske landes og territoriers associering. Også for disse områder skal bestemmelserne om arbejdskraftens frie bevægelighed, om kapitalbevægelsens liberalisering, handelspolitikken og socialpolitikken principielt finde anvendelse (UMP 325), ligesom der er enighed om, at finansieringsmulighederne for såvel offentlige som private investeringer skal søges udvidet ved et samarbejde mellem Fællesskabet og de direkte interesserede parter, bl. a. ved udarbejdelse af udviklingsprogrammer (UMP 332). Dette være blot nævnt for at angive målsætningens tendens – og for at antyde, at man også på denne baggrund vil kunne vente tilsvarende forslag eller måske krav for Grønlands vedkommende.

Tilpasningsperiode for Grønland?

Ingen kan vel i dag sige, hvornår alle disse problemer bliver aktuelle, men der vil være enighed om, at man ved Danmarks tilslutning til Fællesmarkedet ikke vil kunne komme uden om en afviklingsplan for de grønlandske særordninger. Da vi på den anden side i Grønland står over for uddannelse og omskoling af en hel befolkning, vil der i grønlandskyndige kredse sikkert også være enighed om, at der frem for alt vil være brug for tid og atter tid. Det er muligt, at en så stor omlægning kræver et helt generationsskifte, men det er højst tvivlsomt, om vi kan få så lang tid.

Hvis det er umuligt at fastsætte overgangstiden til f. eks. 25 år, så må vi i al fald søge at få tilstået en overgangsperiode svarende til den maksimale overgangsperiode for afvikling af indførselstold og kvantitative restriktioner, d. v. s. 15 år. (Jfr. Romtraktatens art. 12–17 vedr. importtold og art. 30–37 vedr. kvantitative restriktioner – jfr. UMP 58 og 62).

Endvidere kunne man rejse det spørgsmål, om adgang til særlige forholdsregler i Grønland kan påberåbes på basis af artikel 226. Udenrigsministeriet siger herom (UMP 64):

„Endelig tillader art. 226 i overgangsperioden en medlemsstat i tilfælde af alvorlige vanskeligheder, som må forudses vedvarende at ville ramme en betydelig erhvervsgren, eller som vil kunne medføre en alvorlig forværring af den økonomiske situation i en bestemt region, at ansøge om at måtte anvende beskyttelsesforanstaltninger, der vil gøre det muligt for den at genskabe ligevægten og at tilpasse den pågældende erhvervsgren til fællesmarkedets økonomi“.

Når man af hensyn til den danske stålindustri kan gå ind for „undtagelse fra CECA traktatens bestemmelser for skrot“ (UMP 85), kan det ikke være urimeligt at vente, at man også for de for det grønlandske samfund langt vigtigere særordninger vedrørende adgangen til etablering, prisudligningsordninger og eksport søger opnået særordninger i en passende lang overgangsperiode, hvor prisudligning mellem forskellige produktionsgrene samt en særlig beskyttelse af grønlandernes indtræden i vigtige erhvervsfunktioner skønnes nødvendige af befolkningspolitiske og sociale grunde.

Dagens problem.

Det er helt sikkert, at Danmarks eventuelle tilslutning til Fællesmarkedet rejser et væld af problemer – også for Grønland – og at tiden er kort til at tage standpunkt til dem.

Det har udelukkende været denne artikels hensigt at gøre rede for de bestemmelser, som har særlig relation til Grønland, og at trække problemerne op. Derimod har det ikke været hensigten at drage nogen konklusion. Tilslutning til Fællesmarkedet er en nødvendighed for Danmark. Desuden er den jo allerede besluttet – i al fald i princippet. Tilbage står derfor kun erkendelse af problemerne og tilpasning af vore handlinger til den nye problemstilling.

Fra et grønlandsk synspunkt bliver det væsentligt, om regeringen har mulighed for at tage alle de forbehold, som landsrådet har ønsket taget. Adskilligt kunne tyde på, at dette nok er ønsketænkning, som der ikke er plads for i realiteternes verden. Hvis denne formodning er rigtig, får beslutningen om Danmarks tilslutning til Fællesmarkedet vidtrækkende betydning for det grønlandske samfund.

Rent umiddelbart opstår samtidig det spørgsmål, om Grønlandsudvalget af 1960 fører sine forhandlinger på et realistisk grundlag. Man er gået ud fra de forudsætninger, som har eksisteret hidtil, og har baseret adskillige overvejelser på, at det vil være muligt at opretholde særordninger. Den seneste udvikling kunne tyde på, at dette ikke vil være muligt, og at denne ændring af forudsætningerne må øve væsentlig indflydelse på hele arbejdet i G-60 – men også på grønlandske politikeres og i det hele taget den grønlandske befolknings indstilling til erhvervsproblemerne.